

Recensie www.circewicca.nl

Zwarte Sinterklazen

Over Pieten en ander heidens volk

Arnold-Jan Scheer

192 blz. € 18,-

Papieren Tijger, 2014

ISBN 978 90 6728 304 5

In het najaar van 2013 ontstond een discussie over de vraag of Zwarte Pieten, de vaste begeleiders van Sint Nicolaas, als discriminerend voor gekleurde bevolkingsgroepen moesten worden beschouwd. De tegenstanders van Zwarte Piet beweerden dat hij in de 19e eeuw was bedacht, geënt op neger-slaven die uit Afrika naar Amerika waren overgebracht. In de Verenigde Staten bestonden al jarenlang groeperingen die zich verzetten tegen wat zij zagen als het belachelijk maken en discrimineren van gekleurde landgenoten, bijvoorbeeld in de Minstrel Shows, waarin blanken hun gezichten zwart maakten en zich, met name in het zuiden van de USA, voordeden als nakomelingen van de neger-slaven. In Nederland werd de discussie over Zwarte Piet steeds grimmiger toen Amerikanen zich ermee bemoeiden en de Nederlanders via internet, gezaghebbende dagbladen als The Washington Post en uitzendingen van CNN, van rassendiscriminatie beschuldigden.

Arnold-Jan Scheer, bekend als journalist, theater- en televisiemaker, houdt zich al dertig jaar intensief bezig met het fenomeen Sinterklaas en Zwarte Piet. Hij reisde heel Europa af om zoveel mogelijk varianten van de Sinterklaasviering mee te maken. Hij kwam tot de conclusie dat de feesten overal in Europa al vóór de komst van het christendom gevierd werden en pas later werden gekerstend door Sint Nicolaas, de bisschop van Myra in het huidige Turkije, aan de entourage toe te voegen. Hij maakte over de vieringen de documentaire *Wild Geraas*, die door de internationale pers werd afgedaan als het goedpraten van rassendiscriminatie. Op 30 oktober 2013 werd Scheer uitgenodigd voor het *Grote Zwarte Piet Debat* in de Arminiuskerk in Rotterdam. Quincy Gario, de felste woordvoerder van de Anti-Pieten groeperingen, maakte hier ruzie met hem en weigerde ooit nog met hem in een zaal of uitzending te zitten. Uitnodigingen aan Scheer voor televisieprogramma's als Pauw & Witteman werden een paar dagen later afgezegd omdat men ook Gario aan het woord wilde laten en Gario weigerde met Scheer te praten.

Het getuigt van moed en doorzettingsvermogen dat Scheer nu, november 2014, terwijl de Pietenoorlog nog in alle hevigheid voortduurt, zijn ervaringen van de afgelopen dertig jaar heeft gebundeld in het boek *Zwarte Sinterklazen*. Niet alleen dat, het is een briljant boek. Scheer laat ons getuige zijn van zeer uiteenlopende vieringen van het Sinterklaasfeest, vaak onder andere namen gevierd en op een andere datum dan 5 december, maar met de kenmerken die essentieel lijken te zijn voor wat bij ons het Sinterklaasfeest is.

Met talloze voorbeelden laat Scheer zien dat Zwarte Piet op geen enkele manier te beschouwen is als een satire op voormalige neger-slaven. Zo zegt hij: "Lang voordat mensen uit onze omgeving donkere Afrikanen hadden gezien, maakten ze hun gezichten al zwart met roet vanwege rituelen die niets met ras of racisme te maken hebben." (p 36) Alles wijst erop dat deze zwarte wezens de geesten van de doden of bovennatuurlijke wezens vertegenwoordigden die in de winter de gewone wereld bezochten. Ze konden gevaarlijk zijn

als je ze wilde weggagen, maar brachten vruchtbaarheid en goede gaven als ze op de juiste wijze werden geëerd. Elke streek of dorp gaf een eigen invulling aan hoe de geesten er uitzagen, maar nooit waren dat zwarte Afrikanen, ook niet in Nederland. Onze Pieten zijn uitgedost als Moorse edelen uit het Spanje van de zestiende eeuw, niet als slaven. Het zwart maken van de gezichten paste in een traditie die vanuit de oudheid in heel Europa werd gevolgd om de geesten uit te beelden. Vaak hebben de zwarte wezens horens of zijn vermomd als dieren. Tacitus beschrijft rond het jaar 100 hoe de Germanen aan de bovenloop van de Oder hun schilden en lichamen zwart verven om hun Romeinse tegenstanders te imponeren. Dat de Pieten zwart zijn is niet essentieel. Ze komen altijd van heel ver weg en zien er anders uit dan gewone mensen. In Afrika en tijdens winti-rituelen in Suriname, laat Scheer zien, maken de betrokkenen hun gezichten wit om er anders uit te zien.

De Zwarte Pieten zijn nergens, ook niet in ons land, de onderdanige en machteloze dienaars van Sint Nicolaas. De Pieten zijn meestal oppermachtig. Ze doen en zeggen wat niemand anders mag doen of zeggen. In veel kleine dorpen in heel Europa dagen de Pieten omstanders uit. Ze jagen jonge vrouwen op en slaan ze met hun roe omdat dat de vruchtbaarheid zou bevorderen, maar ook omdat ze de baas zijn. De oervorm van het Sinterklaasfeest is voor Scheer: “Aan de kaak stellen, elkaar vermomd de waarheid zeggen, zeg maar satire.”

Scheer kent de wetenschappelijke discussies, bijvoorbeeld over de vraag of Sinterklaas van Wodan is afgeleid of niet, en doet hier ook verslag van, maar het meest fascinerend zijn de beschrijvingen van feesten die hij zelf de afgelopen dertig jaar heeft meegemaakt. Soms in verre landen, maar ook wel op Ameland, waar hij het Sinterklaasfeest, niet te vergelijken met de standaardviering van Sinterklaas, verschillende keren heeft meegemaakt. Het boek is geïllustreerd met tientallen relevante foto's die het betoog ondersteunen.

Ik heb het boek ademloos uitgelezen en kan het iedereen van harte aanbevelen. (Ko)